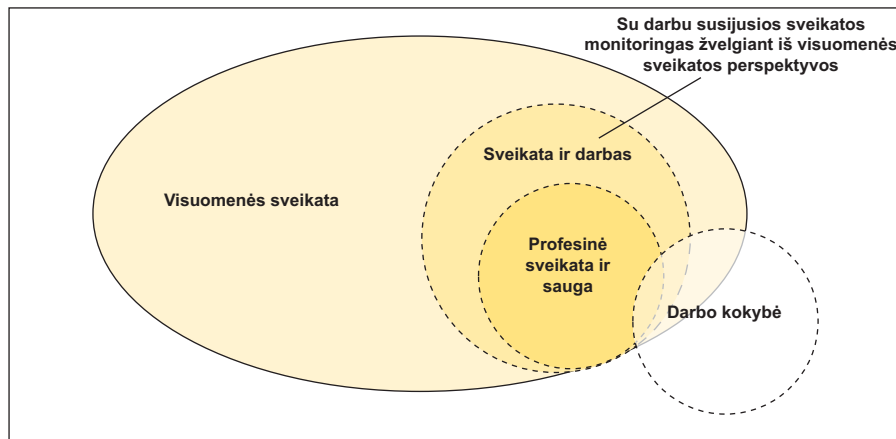

Darbo įtaka visuomenės sveikatai

Žinoma, kad darbas yra vienas svarbiausių žmonių sveikatos būseną lemiančių veiksnių. Europos visuomenės sveikatos monitoringo sistemose reikia atsižvelgti į šį veiksni. Todėl Sveikatos darbe (WORKHEALTH) projekte buvo nustatyti indikatoriai, parodysiantys, kokią įtaką visuomenės sveikatai turi darbas, idant būtų paspartintas sveikatos darbe monitoringo įgyvendinimas Europos lygiu. Projekte buvo nustatyta sveikatos darbe monitoringo sritis kitų jau esamų monitoringo sistemų atžvilgiu (konkrečiai profesinės sveikatos ir saugos, bei darbo kokybės srityje). Šis santykis atvaizduotas toliau pateikiamame paveikslėlyje.

1 pav.: Sveikatos darbe monitoringo sritis žvelgiant iš visuomenės sveikatos perspektyvos.

Sveikatos monitoringas kaip strategijos ciklas

Sveikatos darbe monitoringu turi būti apžvelgiama darbuotojų sveikatos būklė. Naudojantis šia informacija galima imtis reikiamų veiksmų ir pateikti rekomendacijų veiklos, susijusios su sveikata darbe. Politikai gali ir turi pasinaudoti sveikatos monitoringu kaip įrankiu konkrečioms tikslams nustatyti ir jų įgyvendinimui kontroliuoti. Bendras veiksmų planas turi būti svarstomas atsižvelgiant į skirtingas situacijas, darbo vietas, bendruomenes ar mokyklas, kur aukšto lygio strategijos yra pritaikomos konkrečiai aplinkai ir pristatoma atitinkama veikla, galiausiai įtakojanti toje aplinkoje esančius žmones ir, bendrąja prasme, visuomenės sveikatą. Vėlgi, gaunamas poveikis sveikatai įtakoja naujas strategijas. Tai gali būti vadinama strategijos ciklu.

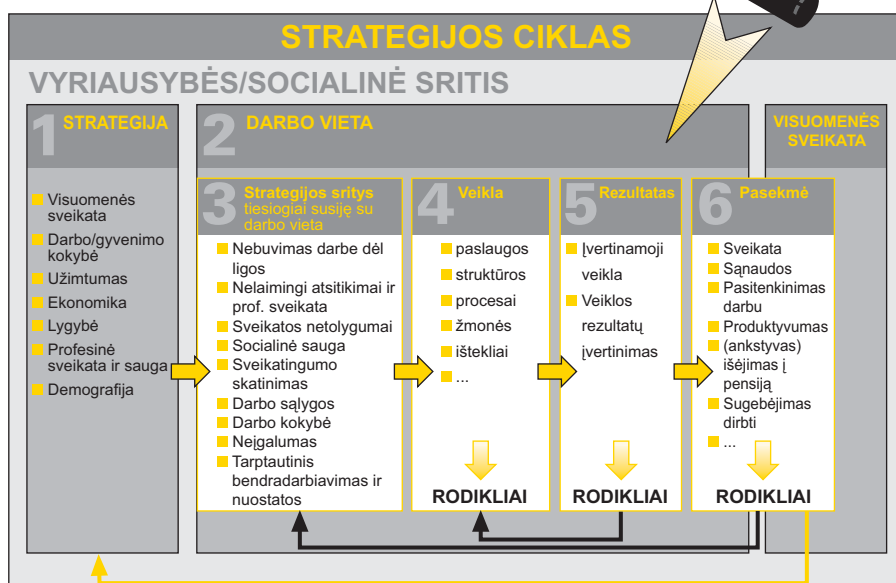
Toliau pateikiamas strategijos ciklas yra skirtas darbo vietos nagrinėjimui.

Šios strategijos dabar yra labiausiai susiję su darbo vieta ir poveikiu visuomenės sveikatai:

- nebuvimo darbe dėl ligos valdymo optimizavimas;
- nelaimingų atsitikimų darbe ir prastos profesinės sveikatos prevencija;
- nelygybės sveikatos srityje mažinimas;
- socialinės saugos prieinamumo skatinimas;
- darbo sąlygų gerinimas;
- sveikatingumo skatinimas;
- neįgalumo valdymo efektyvumo didinimas;
- darbo kokybės didinimas;
- susitarimų dėl tarptautinio bendradarbiavimo ir nuostatų stiprinimas.

2 pav.: Strategijos ciklas skirtingose aplinkose.

3 pav. Sveikatos darbe monitoringo strategijos ciklo modelis žvelgiant iš visuomenės sveikatos perspektyvos. Šiuo modeliu darbo ir sveikatos sritis parodoma platesnės politinės aplinkos kontekste, kuomet vyriausybė/socialinė sfera nustato strategijas (1), apimančias daugybę sričių (pvz. visuomenės sveikata, gyvenimo kokybė, lygybė, profesinė sveikata ir sauga bei pan.). Įtraukiamos tiesiogiai su darbo vieta (2) susijusios strategijos, pvz. "nelygybės sveikatos srityje mažinimas", "nedarbo dėl ligos valdymo optimizavimas" arba "darbo sąlygų gerinimas" (3), kurios vėliau ženkliai įtakoja darbuotojų sveikatą. Šį procesą galima stebėti sveikatos darbe monitoringo sistemos ribose. Indikatoriai gali reikšti darbo vietoje atliekamą veiklą (4), rezultatą (5) ir galutines pasekmes (6).

Nebuvimo darbe dėl ligos valdymo strategijos ciklas

Kaip šis strategijos ciklas veiktų tokioje su darbu susijusios sveikatos monitoringo srityje, kaip, pvz. nedarbingumas dėl ligos? Susidūrusi su dideliu nedarbingumo dėl ligos lygiu, vyriausybė gali įvesti prevencines prastos darbinės sveikatos priemones (pvz. skatindama darbo vietos sveikatinimą ar praveddama administracijos apmokymus) bei skatindama ankstesnį grįžimą į darbą po ligos (pvz. įvertindama reabilitacijos poreikį ankstyvajame laikotarpyje). Dėl šių priemonių pagerėja darbo sąlygos, anksčiau taikoma reabilitacija, pagerėja darbuotojo gyvenimo kokybė. Pagaliau įtakojama visuomenės sveikata - mažesnis nedarbingumo pažymėjimų ir nedarbingumo pašalpų skaičius. Kiekvienas šių etapų gali būti atvaizduojamas sveikatos darbe monitoringo sistemoje. Kiekvienai sričiai pateikiami rodikliai, tinkantys aukščiau aprašytam atitinkamo strategijos ciklo monitoringui.

1 Lentelė: Trumpasis rodiklių sąrašas

Bendrieji rodikliai	Įvykių rodikliai	duomenų turėtojas
Nelaimingi atsitikimai darbe	Įvykių apibrėžimų ieškokite ESAW; pvz. sunkių nelaimingų atsitikimų darbe dažnis	Eurostat
Profesinės ligos	Įvykių apibrėžimų ieškokite EODS; pvz. nustatytų profesinių ligų skaičius pagal ekonominę veiklą ir susirgimų skaičius 100 000 darbuotojų, aprėpiamas nustatymo sistema	Eurostat
Su darbu susiję rizikos veiksniai	% darbuotojų, manančių, kad darbas kelia pavojų jų sveikatai arba saugumui	Europos fondas
Nedarbingumas dėl ligos	% dirbančių žmonių, nagrinėjama savaitę nebuvousių darbe dėl ligos, sužeidimo ar laikino nedarbingumo.	Eurostat
Nedarbingumas	pvz. santykinė buvimo darbe tikimybė tų asmenų, kurie turi vidutinio laipsnio neįgalumo formą arba neturi neįgalumo palyginus su sunkią neįgalumo formą turinčiais asmenimis % darbuotojų, teigiančių, kad jie turi ilgalaikių sveikatos problemų, arba dėl sveikatos negali dirbti pagal profesiją.	Eurostat
Susirgimų pasikartojamumas	Sergamumas (paplitimas arba dažnumas) pagal TLK pagrindines grupes suskirstyta pagal profesiją ir ekonominės veiklos sektorių.	Šiuo metu duomenų nėra
Darbo kokybė	pvz. darbo sąlygų kelių aspektų indeksai (fizinės darbo sąlygos, psichologinės darbo sąlygos, darbo autonomija, darbo intensyvumas)	Eurostat; Europos fondas
Sveikatingumo skatinimas darbo vietoje	pvz. % įmonių, užsiimančių sveikatingumo skatinimo veikla	Šiuo metu duomenų nėra
Reintegracija/ reabilitacija	pvz. % įmonių/institucijų, kurios užsiima darbuotojų reintegracija (ypatingai neįgalių darbuotojų) jiems po ilgo laiko ar po susirgimo sugrįžus į darbą	Šiuo metu duomenų nėra
Profesinės sveikatos ir saugos reikalavimų laikymasis	pvz. % TDO profesinės sveikatos ir saugos konvencijų, kurias patvirtino Šalys narės; % įmonių, besilaikančių teisinių nuostatų	TDO
Išlaidos profesinės sveikatos ir saugos priemonėms	pvz. % nuo visų išlaidų sveikatai arba % nuo BNP/BVP	Šiuo metu duomenų nėra

Santrumpos: EODS = (European Statistics on Occupational Diseases) Europos profesinių ligų statistika, ESAW = (European Statistics on Accidents at Work) Europos nelaimingų atsitikimų darbe statistika, TDO = Tarptautinė darbo organizacija

Sveikatos darbe (WORKHEALTH) projekte siūlomų rodiklių trumpasis sąrašas.

Įdiegiant sveikatos darbe monitoringą Europos lygiu, reikia turėti tikslų patikimų rodiklių skaičių. Šie rodikliai pateikiami žemiau esančiame trumpajame sąraše. Rodiklius atrinko ekspertai ir įvertino juos žvelgiant iš visuomenės sveikatos, profesinės sveikatos ir saugos, darbo inspekcijos ir socialinio draudimo perspektyvų. Poveikio sveikatai ir sveikatos sistemai rodikliai parodo darbo sąlygų poveikį. Todėl tam tikru mastu rodiklius reikia suskirstyti pagal ekonominės veiklos sektorius ir profesijas, idant būtų atvaizduota, kaip susirgimai yra susiję su darbu. Naudojantis siūlomu trumpuoju sąrašu ir taikant sveikatos darbe monitoringą būtų galima susidaryti apytikslų vaizdą apie sveikatos problemas darbe nacionaliniu ir Europos lygiu. Tuomet būtų galima atlikti išsamesnę analizę ir ją remiantis sudaryti veiksmų planus.

Duomenų palyginamumas

Turimi duomenys turi būti palyginami atsargiai. Reguliariai surenkami duomenys, pvz. apie profesinius susirgimus, nelaimingus atsitikimus darbe ar nebuvimą darbe dėl ligos, gali labai priklausyti nuo kiekvienos šalies atitinkamos srities struktūrų ir organizacijos, bei kitų vietos parametrų. Kita vertus, įvairiose šalyse tyrimų metu surenkami duomenys, pvz. Europos tyrime apie darbo sąlygas (European Survey on Working Conditions), paprastai yra ne tokie šališki, tačiau ir tuomet atsakymus gali įtakoti kultūriniai skirtumai. Todėl atliekant šalių palyginimą naudojantis aukščiau išvardintais rodikliais, reikia atsižvelgti į tokius veiksnius. Vietoje to būtų labiau patartina stebėti kiekvienoje šalyje atsirandančius tendencijų pokyčius laike.